

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут мистецтв

Кафедра академічного та естрадного вокалу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
О. Б. Жильцов
« 05 » * 12 20 18 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВОКАЛЬНИЙ КЛАС

напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1583/18
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 18 р.

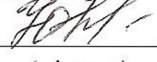
Київ – 2018

Розробники: Кацалап Олена Вікторівна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу;
 Макарова Емма Вікторівна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу;
 Яковенко Віра Григорівна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу.

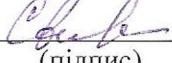
Викладачі кафедри академічного та естрадного вокалу: Марцинківський Олег Олександрович, народний артист України, професор; Тетеря Віктор Михайлович, заслужений артист України, доцент; Макарова Емма Вікторівна, старший викладач; Яковенко Віра Григорівна, старший викладач; Киченко Тетяна Олександрівна, викладач; Ланіна Тетяна Олександрівна, старший викладач; Кацалап Олена Вікторівна, старший викладач.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри академічного та естрадного вокалу

Протокол від «5» 09 2018 р. № 9

Завідувач кафедри (ІО. В. Мережко)
 (підпис)

Робочу програму погоджено з гарантими (керівниками проектної групи) освітньо-професійних програм підготовки бакалавра музичного мистецтва

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми підготовки бакалавра музичного мистецтва 025.00.03 «Інструментальне виконавство» (фортепіано)
 (керівник проектної групи) (Н. С. Свириденко)
 (підпис)

Гарант освітньої (професійної/наукової) підготовки бакалавра музичного мистецтва 025.00.04 «Інструментальне виконавство» (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)
 (керівник проектної групи) (І. О. Ягодзинська)
 (підпис)

Робочу програму перевірено

« » . 2018 р.

Заступник директора (А. О. Таранник)
 (підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
 (підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
 (підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
 (підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
 (підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання			
	денна		заочна	
«Вокальний клас»				
Вид дисципліни	обов'язкова			
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська			
Загальний обсяг кредитів / годин	5 / 150			
Курс	IV		IV	
Семестр	VII	VIII	-	-
Кількість змістових модулів за розподілом:	1	1	-	-
Обсяг кредитів	2	1	-	-
Обсяг годин, у тому числі:	60	30	-	-
Аудиторні	18	15	-	-
Модульний контроль	2	2	-	-
Семестровий контроль	30	-	-	-
Самостійна робота	10	13	-	-
Форма семестрового контролю	екзамен	залік	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: подальший розвиток вокально-виконавських можливостей студентів у процесі систематичних занять та їхніх викладацьких якостей під час роботи над творами вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку; підготовка кваліфікованих фахівців до здійснення професійної діяльності.

Завдання навчальної дисципліни:

- всебічний розвиток музичних здібностей та розкриття виконавського і викладацького потенціалу студентів, а саме:
 - здатності розуміти базові закономірності музичного мистецтва, його художньо-естетичну природу та діалогічний зв'язок з іншими видами мистецтв;
 - здатності демонструвати високий рівень вокально-виконавської майстерності в умовах концертно-сценічного виступу;
 - обізнаності в навчально-педагогічному та виконавському репертуарі, здатності до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках, спроможність його вірно підбирати;
 - вміння організувати діяльність у професійній сфері, застосовувати знання на практиці, зокрема професійно-профільовані – у педагогічній діяльності, вміння оперувати спеціальною

термінологією.

3. Результати навчання за дисципліною

У процесі навчання студенти повинні засвоїти такі вміння:

- володіти техніками, прийомами та методиками у виконавській діяльності;
- демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність на належному фаховому рівні в концертно-сценічній діяльності, бути здатними віднаходити оптимальні шляхи вирішення виконавських проблем;
- бути здатними навчати в педагогічній діяльності;
- знати музично-виконавські стилі та відповідний навчально-концертний репертуар, бути здатними передавати музичний матеріал та ідеї відповідно до стильових особливостей твору;
- бути здатними до творчого та професійного спілкування із застосуванням фахової термінології;
- вміти ефективно використовувати інформаційні технології в професійній діяльності;
- бути здатними проводити її відповідно до норм етики, демонструвати емоційний інтелект, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт							
		Аудиторна:					Модульний контроль	Самостійна	Семестровий контроль
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні			
Модуль I. Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр) Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів									
Тема 1. Удосконалення попередньо засвоєних вокально-технічних навичок, необхідних для подальшого розвитку вокально-виконавської майстерності	8				6			2	
Тема 2. Техніка філірування	20				12			8	

звучу. Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у співі									
Модульний контроль	2						2		
Семестровий контроль	30								30
Разом	60				18		2	10	30
Підготовка та проходження контрольних заходів	Екзамен								
Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр) Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця									
Тема 3. Розвиток музично-вокального слуху. Тембральне забарвлення голосу як один із механізмів розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів	12				7			5	
Тема 4. Акумуляція художньо-виконавських і викладацьких умінь, їх демонстрування	16				8			8	
Модульний контроль	2						2		
Разом	30				15		2	13	
Підготовка та проходження контрольних заходів	Залік								
Усього	90				33		4	23	30

Підтеми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль I. Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр) Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів		
1.	Удосконалення вокально-виконавських можливостей студентів (співацьке дихання, якість голосу, артикуляція й дикція тощо).	6
2.	Техніка філірування співацького звуку.	6
3.	Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у вокалі.	6
Разом за змістовим модулем 1		18
Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр) Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця		
4.	Основні функції музично-вокального слуху, робота над	4

	його розвитком.	
5.	Значення тембрального забарвлення голосу у вокальному виконавстві.	3
6.	Реалізація художньо-виконавських можливостей студентів, належне володіння ними викладацькою майстерністю.	8
Разом за змістовим модулем 2		15
Усього		33

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль I

Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр)

Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів

Тема 1. Удосконалення попередньо засвоєних вокально-технічних навичок, необхідних для подальшого розвитку вокально-виконавської майстерності.

Удосконалення співацького дихання, максимальне досягнення рівності звучання голосу впродовж усього діапазону, закріплення навичок артикуляції й дикції, подальше розширення вокально-виконавських можливостей.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 2, 4, 5, 6

Тема 2. Техніка філірування звуку. Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у вокальній музиці.

Опанування техніки філірування співацького звуку з метою надання йому еластичності, м'якості, рухливості та динамічності. Застосування у співі мелодійно-прикрашальних виражальних засобів – трелі, форшлагу, групето, морденту. Закріплення набутих вокально-виконавських навичок у процесі роботи над творами навчального вокального репертуару; участь у концертних заходах, конкурсах тощо.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 4, 5

Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр)

Закріплення професійних умінь,
необхідних для роботи кваліфікованого фахівця

Тема 3. Розвиток музично-вокального слуху. Тембральне забарвлення голосу як один із механізмів розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів.

Комплексне аналізування співацького звуку з технічного та художнього боку з допомогою високорозвиненого музично-вокального слуху. Розуміння впливу емоцій, що виникають у стані творчої активності, на тембральне забарвлення голосу. Емоційний інтелект. Робота над розкриттям ідейно-художнього змісту виконуваних творів засобами співацького голосу. Використання власного емоційно-естетичного досвіду для створення художнього образу.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 6

Додаткові ресурси: 2

Тема 4. Акумуляування художньо-виконавських і викладацьких умінь, їх демонстрування.

Реалізація художньо-виконавських можливостей під час роботи над творами навчального вокального репертуару та участі в концертних заходах, конкурсах тощо. Вдосконалення техніки вокально-творчого спокою. Ґрунтовні знання анатомо-фізіологічних особливостей дитячого голосового апарату та специфіки розвитку дитячого голосу і застосування цих знань у роботі з вокально-педагогічним репертуаром для дітей старшого шкільного віку. Здатність тримати увагу школярів з допомогою вільного володіння голосом та музичним інструментом. Знання музично-виконавського репертуару, фахової термінології. Вміння підбирати музичний матеріал відповідно до практичних можливостей та музично-естетичних уподобань.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 2, 3, 4, 5, 6

Додаткові ресурси: 4

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль І. Змістовий модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	-	-	-
Відвідування семінарських занять	-	-	-

Відвідування практичних (лабораторних) занять	0,5	18	9
Робота на семінарському занятті	-	-	-
Робота на практичному (лабораторному) занятті	10	18	180
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	10	50
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ	-	-	-
Разом		-	264
Максимальна кількість балів: 264			
$269,5 \text{ (за III к., V сем.)} + 247,5 \text{ (за III к., VI сем.)} + 264 = 781$			
Розрахунок коефіцієнта: $781 / 60 = 13$			

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Змістовий модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	-	-	-
Відвідування семінарських занять	-	-	-
Відвідування практичних (лабораторних) занять	0,5	15	7,5
Робота на семінарському занятті	-	-	-
Робота на практичному (лабораторному) занятті	10	15	150
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	13	65
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ	-	-	-
Разом		-	247,5
Максимальна кількість балів: 247,5			
Розрахунок коефіцієнта: $247,5 / 100 = 2,475$			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
Модуль I. Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр) Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів			
1.	Вдосконалювати вокальну техніку, зокрема артикуляцію та дикцію з допомогою скоромовок (у разі нагальної потреби). Прослуховувати найкращі записи вокальної музики у виконанні відомих співаків світу. Працювати над розбором та вивченням творів навчального вокального репертуару.	2	5*2 =10
2.	Відпрацьовувати техніку філірування співацького звуку, а також трель, форшлаг, групето, мордент. Ознайомитися з запропонованим викладачем аудіо-та/або відеоматеріалом. У процесі підготовки до модульного контролю та екзамену вдосконалювати знання творів навчального вокального репертуару. Готуватися до можливої участі в концертних заходах, конкурсах тощо.	8	5*8 =40
Разом за змістовим модулем 1		10	50
Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр) Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця			
3.	Усвідомити функції музично-вокального слуху – універсального «аналізатора» технічної та художньої якості співацького голосу, механізми розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів. Ознайомитися з запропонованим викладачем аудіо-та/або відеоматеріалом. Працювати над розбором та вивченням творів навчального вокального репертуару.	5	5*5 =25
4.	Засвоїти художньо-виконавські та викладацькі вміння під час роботи з музичним матеріалом. У процесі підготовки до модульного контролю та заліку вдосконалювати знання творів навчального вокального репертуару. Бути готовими до можливої участі в концертних заходах, конкурсах тощо.	8	5*8 =40
Разом за змістовим модулем 2		13	65
Усього		23	115

Перевірка виконання студентами самостійної роботи, а також її оцінювання здійснюватиметься в процесі аудиторної роботи. Кількість балів залежатиме від дотримання таких вимог:

- своєчасності виконання самостійної роботи;
- повноти та якості її виконання;
- активності, ініціативності та творчого підходу в здобутті знань та практичних умінь.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у формі прослуховування музичного матеріалу, опанованого студентами впродовж кожного із семестрів.

Критерії оцінювання	Бали
Демонстрування вивченого музичного матеріалу відповідно до визначених обсягів та завдань	5
Засвідчення розвитку вокально-технічних можливостей	5
Демонстрування художньо-виконавських навичок	5
Намагання максимально переконливо донести зміст виконуваних творів навчального вокального репертуару до слухачів	5
Креативні підходи у роботі з твором із вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку	5
Максимальна кількість балів: 25	

На IV курсі студенти повинні вивчити:

- у VII семестрі – 2 вокальні твори (арії, романси тощо)
- 1 українську народну пісню (вміти виконувати з музичним супроводом та a cappella)
 - 1 пісню з вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку (6-7 кл.) під власний супровід (інструмент – фортепіано)
- у VIII семестрі – 2 вокальні твори (арії, романси тощо)
- 1 українську народну пісню (вміти виконувати з музичним супроводом та a cappella)
 - 1 пісню з вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку (6-7 кл.) під власний супровід (інструмент – фортепіано)

Орієнтовний вокально-педагогічний репертуар

Класичні твори

Дж. Верді. Арія Джильди з опери «Ріголетто»
М. Глінка «Я в волшебном сновиденье...»

К. Глюк. Арія Орфея з опери «Орфей і Еврідіка»
 Е. Гріг «Хатинка», пісня Сольвейг із музики до драми Г. Ібсена «Пер Гюнт»
 С. Гулак-Артемівський. Романс Оксани, арія Андрія з опери «Запорожець за Дунаєм»
 В. Заремба «Не тополю високою»
 А. Кос-Анатольський «Соловей і троянда»
 М. Лисенко «Садок вишневий коло хати», «Ой одна я, одна, як билиночка в полі», пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка»
 Ф. Ліст «Радість і горе»
 П. Майборода «Тополина баркарола»
 В. А. Моцарт «Alleluja» з мотету «Exsultate, jubilate»
 Ф. Надєненко «Сльози»
 Дж. Пуччіні. Арія Мімі з опери «Богема»
 С. Рахманінов «Сирень», «Здесь хорошо...», «Оне отвечали»
 М. Римський-Корсаков. Аріозо та арія Снігуроньки, третя пісня Леля, арія Весни з опери «Снігуронька», пісня Варязького гостя з опери «Садко»
 К. Сен-Санс. Арія Далілі «Amour! Viens aider ma faiblesse» з опери «Самсон і Даліла»
 А. Скарлатті «La violette»
 Я. Степовий «Не беріть із зеленого лугу верби»
 П. Чайковський «Благословляю вас, леса...», «Он так меня любил!», «Я ли в поле да не травушка была»
 Р. Шуман «Лотос», «Орешник»

Народні пісні

«Зелененький барвіночку» в обр. П. Бойченка
 «Хусточко ж моя...» в обр. А. Єдлічки
 «Спать мені не хочеться» в обр. Л. Кауфмана
 «Чотири воли пасу я» в обр. А. Кос-Анатольського
 «Вилітали орли з-за крутої гори», «Ой і не стелися, хрещатий барвінку...»,
 «Дощик, дощик», «Там, де Ятрань круто в'ється» в обр. М. Лисенка
 «Коло млина, коло броду» в обр. Г. Майбороди
 «Чи я в лузі не калина була» в обр. О. Сандлера
 «Очерет лугом гуде» в обр. Н. Скоробагатько
 «Ой кум до куми залицявся» в обр. Я. Степового

Вокально-педагогічний репертуар для дітей старшого шкільного віку

6-7 клас

Українські народні пісні: «По діброві вітер віє», «Ой, на горі та й жінці жнуть», «Ой літає соколонько», «Ой, на горі жита много»
Пісні композиторів із супроводом:
 К. Вебер «Пісня мисливця», «Вечірня пісня»

М. Глінка «Не щебечи, соловейку», «Гуде вітер вельми в полі»
 І. Кириліна «Будинок під блакитним дахом»
 П. Майборода «Пісня про вчительку»
 Ю. Чичков «Лижна прогулянка»
 Ю. Шевченко «Мій голубе ніжний»

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Під час складання екзамену з навчальної дисципліни «Вокальний клас» студенти повинні продемонструвати наступні навички у вокальному виконавстві: безшумний вдих, раціональний розподіл дихання впродовж вокальної фрази, високу співацьку позицію, м'яку атаку звуку, навички кантиленного співу, округлене формування голосних та чітку дикцію, динаміку звуку, точне інтонування, художню виразність, сценічно-виконавську культуру. Максимальна кількість балів – 40.

На екзамені студенти мають виконати два твори: один вокальний твір (на вибір: арію, романс, українську народну пісню тощо) та одну пісню з вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку під власний супровід напам'ять (інструмент – фортепіано).

Критерії оцінювання	Бали
Досконально вивчений музичний матеріал згідно з визначеними обсягами та завданнями	10
Високий рівень вокально-технічних можливостей	10
Глибоке осмислення й розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів	10
Непересічна майстерність у роботі з твором із вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку	10
Максимальна кількість балів: 40	

Залік виставляється за результатами роботи студентів упродовж семестру (на лабораторних заняттях, за виконання самостійної роботи та модульний контроль). Результати оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кількості набраних балів (див. Навчально-методичну карту дисципліни).

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

Не передбачено у зв'язку зі специфікою даної навчальної дисципліни.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
--------	-----------------

Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Модулі	Модуль І			
Назва змістового модуля	Змістовий модуль 1. Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів		Змістовий модуль 2. Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця	
Кількість балів за модуль	264		247,5	
Теми	1	2	3	4
Години	6	12	7	8
Теми змістових модулів (лабораторні заняття) – 346,5 б.	Удосконалення попередньо засвоєних вокально-технічних навичок, необхідних для подальшого розвитку вокально-виконавської майстерності $(10+0,5)*6 = 63$ б.	Техніка філірування звуку. Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у співі $(10+0,5)*12 = 126$ б.	Розвиток музично-вокального слуху. Тембральне забарвлення голосу як один із механізмів розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів $(10+0,5)*7 = 73,5$ б.	Акумуляція художньо-виконавських і викладацьких умінь, їх демонстрування $(10+0,5)*8 = 84$ б.
Самостійна робота – 115 б.	$5*2 = 10$ б.	$5*8 = 40$ б.	$5*5 = 25$ б.	$5*8 = 40$ б.
Види поточного контролю – 50 б.	Модульна контрольна робота (прослуховування) – 25 б.		Модульна контрольна робота (прослуховування) – 25 б.	
Підсумковий контроль	Екзамен		Залік	
Усього	269,5 (за III к., V сем.)+247,5 (за III к., VI сем.)+264=781 Коефіцієнт - 13		247,5 Коефіцієнт – 2,475	

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові):

1. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва / М. Микиша. – К. : Музична Україна, 1971. – 90 с. – Електронна база кафедри академічного та естрадного вокалу Київського університету імені

- Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2).
2. Можайкіна Н. С. Методика викладання вокалу / Н. С. Можайкіна // Хрестоматія: навчальний посібник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2016. – 216 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 3 примірники).
 3. Оганезова-Григоренко О. В. Теорія і практика формування професійного менталітету вокалістів у процесі фахової підготовки : [монографія] / О. В. Оганезова-Григоренко. – Одеса : Астропринт, 2011. – 128 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 1 примірник).
 4. Словник-довідник співака : Навчальний посібник [Інформаційно-довідкове видання] / Уклад. Д. І. Балдинюк, Н. А. Балдинюк, видання друге. – Умань : РВЦ «Софія», 2015. – 108 с. – Електронна база кафедри академічного та естрадного вокалу Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2).
 5. Хоменко А. Б. Постановка голосу : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. і вчителів музики шкіл різного типу / А. Б. Хоменко, В. І. Коробка, В. М. Курсон, Н. В. Крутько. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 128 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 1 примірник).
 6. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу / Ю. Є. Юцевич // Навч.-метод. посібник для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. – К. : ІЗМН, 1998. – 160 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 1 примірник).

Додаткові:

1. Антонюк В. Г. Постановка голосу / В. Г. Антонюк // Навчальний посібник для студентів вищих музичних навчальних закладів. – К.: Українська ідея, 2000. – 68 с.
2. Голос людини та вокальна робота з ним : [монографія] / [Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький, М. П. Стефанюк, О. Р. Молодій, М. В. Попелюк, І. І. Жеребецька]. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2010. – 336 с.
3. Детский голос [Текст] : эксперимент. исслед. : монография / под ред. В. Н. Шацкой ; Акад. пед. наук РСФСР. – Москва : Педагогика, 1970. – 231 с. : ил., рис.
4. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики / Л. Б. Дмитриев. – М.: Музыка, 1968. – 675 с.
5. Дорошок В. Д. Сливацький М. Ю. Основи вокально-педагогічної творчості вчителя музики / В. Д. Дорошок, М. Ю. Сливацький. – Івано-Франківськ, 2007.

6. Овчаренко О. А. Основи вокальної методики : наук.-метод. посіб. / Н. А. Овчаренко; Криворіз. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг : Вид. дім, 2006. – 116 с.
7. Юцевич Ю. Є. Музика. Словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 352 с.

9. Додаткові ресурси

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : Підручник / В. Г. Антонюк. – К.: ЗАТ «Віпол», 2007. – 174 с. – Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk722654.pdf>
2. Зарицька А. А. Емоційність як основа професійної компетентності майбутнього співака-вокаліста / А. А. Зарицька, А. О. Зарицький // Збірник наукових праць. – Випуск LXXIV. – Том 3. – 2016. – С. 30-33. – Режим доступу: http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_74/part_3/8.pdf
3. Козаченко А. Особливості виконання романсу М. Глінки «Я помню чудное мгновенье» в інтерпретаційних версіях Сергія Лемешева та Сергія Бортника / Аліна Козаченко // Сучасність. – С. 90-94. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27662/12-Kozachenko.pdf?sequence=1>
4. Морозов В. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники / В. Морозов // ИП РАН, МГК им. П. И. Чайковского, Центр «Искусство и наука». – М., 2002. – 496 с, илл. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5638738/>
5. Соловйов В. А. Специфіка музичної інтерпретації: технологічний підхід / В. А. Соловйов // Молодий вчений. – № 4.2 (44.2). – Квітень, 2017 р. – С. 83-88. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.2/18.pdf>